
KONFERENCE FUNKČNÍ LINGVISTIKY VE ŠPANĚLSKU

POCTA NEJEN ANDRÉMU MARTINETOVI,
ALE TAKÉ ČESKÉ LINGVISTICE

MAGDALÉNA LAPÚNIKOVÁ

Ve dnech 16.–19. října 2018 se konal ve španělském Cádizu 40. ročník mezinárodní konference funkční lingvistiky. Tuto každoroční událost frankofonních lingvistů pořádá francouzská instituce SILF (Société Internationale de la Linguistique fonctionnelle) od roku 1974. Počátky této instituce, jejíž platformou je odborný časopis *La Linguistique*, jsou spojeny s francouzskými lingvisty Andrém Martinetem a Georgesem Mouninem. Jejich myšlenkou bylo uspořádat každý rok setkání funkcionalisticky zaměřených jazykovědců z celého světa, a to vždy na půdě jiné univerzity. Za čtyřicet let svého působení zavítala společnost SILF třikrát do České republiky (UK Praha, JČU České Budějovice, MU Brno).

Letošní jubilejní ročník zahájil svou přednáškou o vztažných větách Martinetův žák a místopředseda SILF Christos Clairis spolu s Françoise Guérinovou z pařížské Sorbonny. Jazykovědci prezentovali funkčně syntaktickou charakteristiku vztažných vět a seznámili posluchače se svým typologicky zaměřeným výzkumem vztažných vět v rozličných jazycích, např. v řečtině, turečtině nebo čečenštině.

Konference probíhala ve dvou paralelních sekcích a nabídla bezmála 40 příspěvků ve francouzštině a španělštině. Letošní příspěvky propojovala dvě hlavní témata: přínos funkční lingvistiky a kontakt jazyků. Příspěvky zařazené do první tematické skupiny se nejčastěji dotýkaly „martinetovského“ funkcionalismu, řečníci se zaměřili především na fonetiku a fonologii, morfologii, syntax. Účastníci měli možnost vyslech-

nout také příspěvky přesahující tyto „tradičně martinetovské“ disciplíny: Maria Tsigouová z Jónské univerzity (Korfu) aplikovala Martinetův koncept dynamické synchronie a princip jazykové ekonomie na situaci v současné řečtině, konkrétně na ústup nominálního syntagmatu „substantivum + substantivum v genitivu“ ve prospěch konkurenčního syntagmatu „adjektivum + substantivum“. Řecká translatoložka hodnotí tyto změny jako vliv „majoritních“ jazyků, z nichž se do řečtiny nejčastěji překládá, tedy především angličtiny, ale také francouzštiny. V duchu odkazu funkční lingvistiky v širším slova smyslu seznámila lingvistka Adamantía Zervová (Universidad de Sevilla) posluchače s výsledky svého sociolingvistického výzkumu na téma vykání versus tykání při komunikaci u obyvatel Sevilly. Výsledky ukazují, že na to, zda si mluvčí vykájí či tykají, nemá velký vliv věk – důležitějším aspektem je společenský status a komunikační záměr. Účastníci výzkumu napříč generacemi nebyli schopni formulovat společenská pravidla pro vykání a tykání, v Seville stejně jako v jiných španělských městech je tedy vykání stále častěji otázkou subjektivního vnímání komunikační situace. Příspěvek vybízel k zamyšlení nad vývojem tohoto jevu v jiných jazycích včetně češtiny a následně nad otázkou, jak takto vzniklou asymetrii zohlednit při překládání. Problému zdvořilosti v překladu se ostatně dotýkal také příspěvek Magdalény Lapúnikové, v němž na základě dat z paralelního korpusu InterCorp nastínila, jak překládat francouzské zdvořilostní formy do češtiny s důrazem na zachování komunikační funkce výpovědi v pojetí Miroslava Grepla (Grepl – Karlík 1998).

Český příspěvek nebyl jediný, v němž zazněla jména českých lingvistů. José María García Martín (Universidad de Cádiz) upozornil na zaměňování přímého předmětu a předložkového předmětu v současné španělské gramatice a své poznatky doplňoval citacemi brněnské hispanistky Evy Spitzové; doktorandka ze Státní lingvistické univerzity v Minsku Vera Ustinovitchová odkazovala na danešovské tematické posloupnosti. Také při neformálních diskusích mimo přednáškový sál vyjadřovali přednášející svůj respekt k české jazykovědě. Tsutomu Akamatsu (University of Leeds), odborník nejen na japonskou fonetiku, který se ve svých pracích

inspiroval fonologií Pražské školy, se podělil o milé vzpomínky na svého brněnského kolegu Jana Firbase.

Vedle martinetovského funkcionalismu a českého funkčního strukturalismu byla zmíněna také Kodaňská škola a Louis Hjelmslev v příspěvku o nepravých přívlastkových větách Any Serradillové Castañové z Autonomní univerzity v Madridu.

Druhý tematický okruh konference byl zaměřen na kontakt jazyků. Příspěvky nabídly popisy minoritních jazyků Asie (tai lü), Ameriky (mazahua) i Evropy (baskičtina, asturština). Několik řečníků ze severní Afriky a ze zemí Blízkého východu se věnovalo různým aspektům arabštiny od fonetiky přes syntax až po výpůjčky z tohoto jazyka. Příspěvky arabofonních lingvistů spojoval důraz na specifika regionálních forem arabštiny v jednotlivých arabsky mluvících zemích. Několik řečníků se zaměřilo na výuku francouzštiny jako cizího jazyka: podle Liliye Morozové ze Státní lingvistické univerzity v Minsku má současný trend ve výuce cizích jazyků „komunikovat za každou cenu“ za následek špatnou výslovnost a z ní plynoucí problémy při komunikaci. Dle zkušeností Morozové přitom k dosažení požadovaných výsledků není nutné věnovat fonetice enormní množství času, pokud vyučující používá správné postupy. Přednášející prezentovala vlastní osvědčené metody nácviku problematických hlásek ve francouzštině a apelovala na přítomné vyučující cizích jazyků, aby výuku výslovnosti nezanedbávali.

Interkulturní atmosféru konference podtrhl příspěvek Benita Gutierreze Santaelly a Maryie Maiseyenkové, kteří svou hypotézu o tom, že tentýž mluvčí vykazuje jiné kulturní asociace při vyjadřování v mateřském a cizím jazyce a v domácím a cizím prostředí, demonstrovali přímo na účastnících konference pomocí dotazníku a jeho následného vyhodnocení. Pro všechny zúčastněné bylo velice zajímavé zjištění, že bez ohledu na svůj mateřský jazyk a domácí kulturní prostředí odpovídali ve španělsky formulovaném dotazníku a při pobytu ve španělském prostředí „jako Španělé“, např. v kolonce „jídlo“ uvedla většina posluchačů španělskou paellu. Poslední dva jmenovaní řečníci byli zároveň členy organizačního týmu hostitelské univerzity a spolu se svými kolegy odvedli výbornou práci při zajišťování nejen samotné konference, ale také bohatého dopro-

vodného programu, jehož součástí byla komentovaná prohlídka města, slavnostní večere či celodenní exkurze za krásami Andalúsie. Filozofická fakulta Univerzity v Cádiz, která konferenci hostila, má na starosti také vydání sborníku příspěvků.